

PRIKAZI KNJIGA

Redkie slova v proizvedenijah avtorov XIX veka, otvetstvennyj redaktor R. P. Rogožnikova. – Moskva : Russkie slovari, 1997.

Krajem 1997. godine u Moskvi izdavač *Русские словари* objavio je rječnik priručnik *Редкие слова в произведениях авторов XIX века (Rijetke riječi u djelima autora XIX. stoljeća)*. Sastavila ga je radna grupa koja djeluje u Institutu za lingvistička istraživanja Ruske akademije znanosti u Sankt-Peterburgu; radom autorskog kolektiva rukovodila je Roza Pavlovna Rogožnikova, koja je ujedno i urednik Rječnika, a u njegovu su sastavljanju sudjelovali i K. A. Loginova, S. A. Ponomarenko, I. P. Pustynceva, T. B. Stel'mah. Rječnik sadrži oko 3500 pojava.

U *Predgovoru* Rječniku (str. 3–24) autori pobliže određuju, kako sami pišu, *vojjetni* pojam *rijetke riječi*. To su leksemi koji nisu uključeni u novije objasnidbene rječnike ruskoga jezika (iako se mogu naći u rječnicima XIX. stoljeća). Zbog relativno male frekvencije upotrebe, a i zbog nekih socijalnih uzroka (npr. odnos prema religiji u bivšem SSSR-u) takvi su leksemi rjeđe nalazili svoje mjesto u rječnicima.

Kako je tekao rad na odabiru natuknica uvrštenih u rječnik priručnik? U prvoj fazi rada sastavljači su na bazi već postojećih rječnika pisaca XIX. stoljeća¹, općih rječnika, čestotnih rječnika i sličnih priručnika sastavili dvotomni popis koji obuhvaća većinu leksema iz analiziranih rječnika i priručnika (*Сводный словарь современной русской лексики, под редакцией Р. П. Рогожниковой, Москва, Русский язык, 1991*). Dakako, u spomenutom popisu znatan dio predstavlja leksik iz djela autora XIX. vijeka. U drugoj fazi sastavljači su uspoređivali lekseme uključene u suvremene rječnike i rječničke priručnike s leksemima u popisu objavljenom 1991. godine, te tako otkrili leksik koji susrećemo u djelima XIX. stoljeća a koji nije bio ubilježen u novije rječnike i priručnik. On je uvršten u spomenuti leksikografski rad. *Rijetke riječi u djelima pisaca XIX stoljeća* prvi je rječnik toga tipa.

Rječnik se sastoji od tri dijela: prvi dio čini sam *Rječnik* (str. 25–432), u drugom su dijelu *Riječi s nepotpunim opisom* (str. 433–545), a u trećem je *Opći popis*

¹ Kao izvor poslužili su sljedeći pisci: K. N. Batjuškov, V. G. Belinskij, N. G. Černyševskij, A. P. Čehov, F. M. Dostoevskij, F. N. Glinka, N. V. Gogol', A. S. Griboedov, V. G. Korolenko, I. A. Krylov, M. Ju. Lermontov, D. N. Mamin-Sibirjak, N. A. Nekrasov, A. S. Puškin, K. F. Ryleev, M. E. Saltykov-Ščedrin, F. I. Tjutčev, L. N. Tolstoj, I. S. Turgenjev, P. A. Vjazemskij.

riječi (str. 546–570).

Koje su riječi uvrštene u Rječnik? To su, u prvom redu, neke zastarjelice koje se ne mogu naći u novijim rječnicima, naprimjer, *белоярый, брещисы, верженный, содетелы* itd., zatim historizmi tipa *андреевская лента, анненский крест, блондовый, восьмигривенник, ордонанс-гауз*, a u njemu se mogu naći i leksemi koji se tradicionalno ne uvrštavaju u opće rječnike kao, recimo, mitološka imena koja su pisci XIX. stoljeća često upotrebljavali (*Азраил, Дафна, Либер*), vlastita imena u značenju opće imenice (*Алкивиад, Здравомысл, Итака, Нестор*), te imena crkvenih praznika koja su sinonimi vlastitim imenima (*Илья, Никола, Симеон*). U prvom su dijelu zabilježeni i arhaični etnici koji nisu na popisu *Rječnika etnika* (*Словарь названий жителей*): *бошняк, курляндец, лифляндка, троянин*, pjesnički nazivi gradova i država (*Авзония, Галлия, Петрополь, Таврида*). Rječnik sadrži i leksemске skupine i frazeme: *архивный юноша, богадельный дом, бракованная золовка (золовушка), декабрьское дело*.

Структура rječničkoga članka

Nakon akcentirane pojavnice navode se morfološki podaci. Ukoliko koji leksem ima dubletu, ona se također bilježi. To se odnosi, na primjer, na riječi s dvojnim akcentom (*зѣхрѣп*), na sastavljeno ili rastavljeno pisanje (*в тай, втай*) itd. Neke natuknice imaju i oznaku stila i/ili ekspresivno-emocionalne odrednice. Zatim slijedi definicija u kojoj su sastavljači nastojali pokazati specifiku značenja riječi u djelima autora XIX. stoljeća. Iza definicije se daje ilustracija, a poslije nje podatak o tome koliko je puta riječ registrirana u različitim rječnicima i u Velikoj kartoteci Rječničkog odjela Instituta za lingvistička istraživanja (*Большая картотека Словарного отдела, БКСО*). U ponekim se člancima nabrajaju i pisci kod kojih se susreće pojedina riječ. Posljednji dio rječničkoga članka donosi etimologiju. Navest ću dva primjera:

ВУКОДЛѦК, -а, м. В поверьях некоторых славянских народов — оборотень, вампир, упырь. *Вурдалаки, вудкодлаки, упыри, мертвецы, входящие из своих могил и сосущие кровь живых людей.* Пушкин, Песни западных славян.

Слов. и СУ — 1

Сербск., хорватск.: вукѡдлак, вѹкодлак.

ПАДІ, междом. Возглас, подаваемый скороходом или кучером экипажа пешеходам для предостережения при быстрой езде. *Уж темно: в санки он садится. «Пади, пади!» раздался крик.* Пушкин, Евгений Онегин. *А секретарь отца (в крестах чтоб наводить дорогой страх) С прислугой скачет впереди... Свища бичом, крича: «пади!»* Некрасов, Русские женщины. □ *Вперед коней бегут в белых кафтанах скороходы, крича «Пади! пади!»* А.Н. Толстой, Петр Первый.

Слов. и СУ — 2; БКСО — 10 (Л. Толстой, Крестовский, Достоевский, Кокорев, Пыляев i dr.)

Даль, Слов. 1865: пѧди, подѧ.

Сокращение од *пойди (с дороги)*.

Drugi dio Rječnika sadrži nepotpuno obrađene lekseme: ili sasvim nedostaje definicija, ili je nepotpuna. U takvu se rječničkom članku, međutim, uvijek bilježi ilustracija i izvor. Taj dio donosi, na primjer, riječi tvorene pučkom etimologijom (*аблакат, еднорал*), riječi odmila, deminutive, augmentative (*баринок, вальсишко, машиница*), složenice (*ангельски-невинный, восторженно-счастливый*), poneke neuobičajene uzvike (*вжиг, драм да дам*) itd. Natuknica nije adekvatno morfološki obrađena.

Treći dio Rječnika čini popis leksema koji se mogu naći i u prvom i u drugom dijelu.

Rječnik priručnik *Редкие слова в произведениях авторов XIX века* pionirski je rad, s leksikografski izuzetno dobro i dosljedno obrađenim rječničkim člancima. Stoga ga se može preporučiti svim slavistima, a posebno rusistima, koji se bave književnošću i/ili jezikom XIX. stoljeća.

Željka Fink